

Галина Гандзілевська

Острог (Україна)

РЕСУРС ЖИТТЄВИХ СЦЕНАРІЇВ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ-ЕМІГРАНТІВ

Кризова ситуація, яку зараз переживає Україна, викликала підвищений інтерес академічної та практичної психології до вивчення проблеми прихованих резервів особистості та шляхи її продуктивної взаємодії зі світом. Власні сильні сторони людини та можливості навколишнього світу, доступні їй на певний момент життя, науковці трактують як ресурс життєвого шляху особистості (М. Гасюк, О. Гринів). Враховуючи здібність ресурсу до формування, розглянемо чинники цього процесу у розрізі розгортання життєвого сценарію особистості. Життєвий сценарій транзактні аналітики розуміють як несвідомий план життя, певні моделі поведінки, відповідно до яких особистість структурує та конструює своє життя (Е. Берн). Життєвий сценарій базується на родинних цінностях, що є вагомим психологічним ресурсом особистості, та підкріплюються культурно-історичними умовами. Так, з однієї сторони сценарій є певним обмеженням життєвої активності людини відповідно до сценарних дитячих рішень, а з іншої – опора, ресурс, що уособлює досвід цілого роду. Дитячі сценарні рішення науковці пов'язують з екзистенційною життєвою позицією (сукупність базових переконань про себе та інших, які людина використовує для виправдання своїх рішень і поведінки (Й. Стюарт, В. Джойнс)), яка залежить в першу чергу від стосунків дитини з батьками. Так, адекватні переконання особистості щодо своїх можливостей та світу в цілому вважаємо ресурсом її життєвого сценарію.

Пошуки ресурсних можливостей сучасності націлили наше дослідження на психологічне осмислення історичного минуло-

го, зокрема психологічного аналізу дитячих років («сценарної зав'язки») українських письменників-емігрантів. Так, сценарний аналіз життєвого шляху таких письменників-емігрантів, як Д. Нитченко, Л. Богуславець, У. Самчук, О. Лятуринська та ін., дав можливість виділити та охарактеризувати їхню патріотично зорієнтовану життєву позицію. Нами було прослідковано, що письменники зростали у патріотично зорієнтованому середовищі. Батьківські вербальні та невербальні повідомлення носили позитивний характер у контексті розвитку таких ресурсних для подальшого життя характеристик патріотизму як любов до рідної природи, сім'ї та країни, прийняття реальності життя, відповідальність за його якісне наповнення та свої вчинки, відданість життєвій справі. Разом з тим спостерігаємо і підтримку дитячої творчості майбутніх письменників, що виражається у таких повідомленнях рідних як «Познавай», «Твори», «Люби», «Не здавайся», «Борись», «Живи», «Відповідай за свої вчинки» та ін.

У підлітковому віці, коли сценарій життя набуває реалістичних рис (Е. Берн), відзначаємо сильне враження майбутніх письменників від прочитаних книг, що науковці характеризують як ресурс навколишнього довкілля. Так, збірка О. Олеся «З журбою радість обнялась» стає «доленосною» у житті О. Лятуринської, читання «Шевченкового «Кобзаря»» відмічається у історії становлення патріотизму Д. Нитченка, а оповідання Марка Вовчок «Маруся» дають можливість Л. Богуславець переосмислити патріотичні цінності. Своєю чергою, отриманий ресурс знаходить своє відображення у літературних творах письменників. Так, результат статистичного обрахунку лексичних одиниць у творі У. Самчука «Юність Василя Шеремети» демонструє наявність у свідомості У. Самчука знань про особливості свого народу, розуміння автором себе як представника свого народу, що покликаний берегти власну культуру. Отже, на прикладі виокремлених персоналіїв письменників було прослідковано, що патріотично зорієнтована життєва позиція, яку виділяємо ресурсом їхнього життєвого сценарію, в перспективі сприяла протистоянню асиміляційним про-

цесам та допомогла письменникам зберегти їхню національну ідентичність.

Список основних джерел та літератури:

1. Нитченко Д. Від Зінькова до Мельборну : Із хронічки мого життя / Д. Нитченко. – Мельборн : Видавництво «Байда», 1990.

2. Оксана Лятуринська (1902–1970) : Життєписно-бібліографічна студія / Волинський державний ун-т ім. Лесі Українки, Кременецький краєзнавчий музей; уклад. Г.І. Чернихівський, Н.Г. Сташенко; ред. Н.Г. Сташенко. – Луцьк : РВВ «Вежа», Волинський державний ун-т ім. Лесі Українки, 2001.

3. Самчук У. Юність Василя Шеремети : [роман] / У. Самчук. – Друкарня С. Слюсарчука в Мюнхені : Видавництво «Прометей», 1947. – Т. 1.